

САЛТ-ДӘСТҮР - ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҒЫМЫЗ

Қой сою да, бас тарту да өнер...

"Қойдың сүті – қорғасын" деп халқымыз жоғары бағалаған. Қойдан алынатын тұтыну тағамдары ғасырлар бойы халқымызбен бірге жасасып келеді. Мұнан бөлек, "Мал өсірсең қой өсір – пайдасы оның көл- кесір,, дегенді де тегін айтпаған. Сонымен...

Ежелден адамның және малдың басын ұлықтау, қадірлеу, құрмет тұту әсіресе көшпелі халықтардың салт- дәстүрінде молынан сақталған.

Қазақ руханиятының терең білімді жоқшысы – зерттеушісі, этнограф- ғалым, марқұм Жағда Бабалықұлын тыңдап көрсек.

"Қазақтардың малды сойып, жіліктеп, мүшелеуден бөлек адам анатомиясы, малдың дене құрылысы жөнінде медициналық білімінің жоғарылығына дәлел. Өйткені

олар қойдың бас сүйегінің атауын бүге-шігесіне шейін білген. Ол қойдың басын терезе алдында, жарықта ұстап, біраз айдан соң бөлшектерінің 400 шамасы атауын тізбектейді", - дейді ғұлама қария... "Ойпырмай-а", - дейміз еріксіз тандана. Бір қойдың басынан, бәлкім күллі денесінен төрт жүзге жуық атау табу дегеніміз әлемде жоқ сөз бен білім байлығы емес пе!?

Енді бас тартудың мәні, жолы жөнінде тағы да ақылман, көнекөз қарияларды тыңдасақ. Мұнда ең бірінші бастың таза үйітілуі, құйқасының жыртылып, рәсуа болмауы, тісінің қағылуы, көз суын ағызуы, құлақтарының сынбауы ерекше назарда ұсталынады. Әрине, сонан соң қадірменді қонаққа ерекше құрметтің белгісі ретінде семіз қой сойылады. Мұнан кейін тартылған бастың құлағын кесудің де екі түрлі мәні бар екен. Алғашқысында қонақ

малдың құлағына салынған ен-таңбаға қарап бағалап, солар сынды дәулетті болуды көксіп, ырым етіп жейді екен. Дегенмен, аса бақуатты әулеттің әйелдері „Береке ауып кетеді" деп піскен басты дастарханға тартпай тұрып бір құлағын кесіп алып қалатын көрінеді...

Басты кім ұстамайды?

Халқымыздың бай фольклорын, салт- дәстүрін жинауда ерекше еңбек сіңірген этнограф- ғалым Әбубәкір Диваев: "Қазақтарда қойдың әрбір мүшесін қызметіне қарай бөлу әдеті қалыптасқан. Осындай бөлініс кезінде бас үлкенге тиеді. Әкесі бар адам алдында өз әкесі сияқты үлкен адам болғандықтан басты ұстай алмайды", - дейді. Осының өзінде халқымыздың үлкенге деген сый- құрметі жатыр...

**Б.САПАРБЕКОВА,
М.Әуезов атындағы ОҚУ-
дың магистр оқытушысы.**